

9e JAARGANG
NUMMER 1
JANUARI 1973

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DAAD EN GEDACHTTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

D E K A T E R N A H E T F E E S T

Het hier volgende opstel kan, ofschoon het geheel op zichzelf staat, toch min of meer worden gezien als 'n logisch vervolg van de opstellen "Het voorbarige feest" in "Daad en Gedachte" van november j.l. en "De komedie der vergissingen" in "Daad en Gedachte" van december j.l. De keuze van de titel is mede daardoor bepaald. Het "feest" waarvan sprake is, is "het voorbarige feest", waarover het opstel in het novembernummer handelde en waarvan in feite óók gerept werd in het aan "de komedie der vergissingen" gewijde stuk. Samen met de opstellen "Geen illusies over de vakbeweging" (juli 1970), "Kleine bijdrage tot de kritiek op de 'kritische' vakbeweging" (november 1971), "Een simpel recept" (juni 1972) en "Een kritische vakbondsbestuurder aan het woord" (juli 1972), die al eerder in "Daad en Gedachte" verschenen, geven de genoemde artikelen een, overigens nog schematisch, beeld van onze kijk op de zogenaamde "kritische vakbeweging". - Red. D. en G.

+ +
+

HALF DECEMBER heeft Henk Blijham, districtsbestuurder van de Industriebond NVV in de Betuwe, op een vergadering in Tiel verklaard, dat het de komende maanden "wel weer heet toe zal gaan" rond deze organisatie, die - naar hij zei - binnen een jaar tijds "geschiedenis heeft gemaakt". Waar Henk Blijham zich op dat moment aan bezondigde was: het wekken van verwachtingen, het kweken van illusies, het opvijzelen van een reputatie, die in genen dele gestaafd worden door de werkelijkheid. Blijham deed dat met behulp van een allermerkwaardigste interpretatie van de feiten. Hij herinnerde zijn toehoorders allereerst aan de stakingen in de metaalindustrie in het begin van 1972, die naar hij betoogde, met een succes konden worden afgerond. Hij wees vervolgens op het conflict bij de n.v. Pelger in Emmen, de z.g. zaak-Platje, waarbij het - aldus Blijham - niet slechts om Platje ging, maar om de bescherming van het vakbondskader. Ook die zaak werd volgens hem tot een goed einde gebracht. Vervolgens noemde Blijham de bezetting van het ENKA-bedrijf in Breda en de situatie rond het sociaal akkoord.

Er was, voor zover wij weten, niemand in de zaal van het Tielse gebouw "Opwaarts" die protesteerde of nadere opheldering vroeg en dat is niet zo'n wonder. Er was daar op vrijdagavond 15 december de bloem van de plaatselijke afdeling bijeen en die muntte, zoals overal, meer door onvoorwaardelijke trouw aan de organisatie dan door een kritische instelling uit.

Niemand was er, die opstond om er Blijham op te wijzen, dat het succes van de metaalstakingen niet aan de Industriebond NVV te danken was, maar aan de arbeiders zélf, die spontaan in strijd waren gegaan op een moment, dat Groenevelt c.s. volledig capituleerden voor de burgerlijke rechter.

Niemand was er, die er Blijham op wees, dat de strijd bij Pelger n.v. geëindigd was met een soort van "vrede van München", die vervolgens door de directie onophoudelijk geschonden werd. Niemand vertelde Blijham, dat de ontwikkelingen in het Emmense bedrijf géén aanleiding gaven om de Industriebond NVV te loven, des te meer reden echter vormden om zijn volslagen gebrek aan inzicht scherp te laken.

Niemand vroeg aan Henk Blijham, waarom de bonden, die een bezetting van het Bredase bedrijf van ENKA-Glanzstoff voorbereidden, een - aldaar dreigende - spontane actie van de arbeiders zelf zochten te verijdelen. Niemand informeerde of de bezetting van de ENKA soms het geheime oogmerk had een strijd van onder op tot elke prijs te voorkomen.

Niemand tenslotte constateerde, dat de gebeurtenissen rond het sociaal akkoord een schijngevecht tussen de Industriebond en het NVV te zien gaven, dat ermee eindigde, dat Groenevelt een zogenaamd radicalere positie haastig prijs gaf op hetzelfde moment dat zijn leden met een dergelijke positie vrijwel unaniem hun instemming betuigden.

In één woord: niemand maakte er Blijham op attent, dat hij bezig was 'n beeld van de Industriebond NVV te schetsen door de feiten op hun kop te zetten. Het is wáár natuurlijk, dat deze vakorganisatie in het jaar 1972 geschiedenis heeft gemaakt. Maar het is een ándere geschiedenis dan door de heer Blijham werd geschilderd. Wie op grond van de werkelijke geschiedenis een prognose op zou willen stellen, zou moeten beweren, dat óók in schijnbaar "hete" situaties de Industriebond NVV zich niet anders dan andere bonden zal gedragen.

Wij beweren niet, dat Henk Blijham zijn toehoorders iets wijs stond te maken. Het is veeleer zó, dat hij én zijn gehoor z i c h z e l f iets wijsmaakten. Tot hun verontschuldiging kan worden gezegd dat zij volstrekt de enigen niet zijn. Onder de velen zoals zij bevinden zich ook zes bestuurders en medewerkers van de Industriebond NVV, die in het begin van november bedankten voor hun lidmaatschap van de "Werkgroep voor een Maatschappij-kritische vakbeweging". Om hun positie te begrijpen dienen wij in gedachten even terug te gaan tot aan de dagen vóór het tot stand komen van het sociaal akkoord.

EEN STUKJE HISTORIE.

Op 1 november j.l. publiceerde de centrale coördinatiegroep van de "maatschappij-kritische vakbeweging" (een man of twaalf, onder wie Jaap van der Doef van de katholieke transportarbeidersbond, Stan Poppe jr., thans Tweede Kamerlid, op dat moment nog beleidsmedewerker van de Industriebond NVV, Pier van Gorkum, voorzitter van de Bond van Hoger Personeel van het CNV, John Ruige en Joep Ramondt) een verklaring, waarmee de vakbondsleden werden opgeroepen van hun bonden te eisen, dat ze het centraal akkoord n i e t zouden ondertekenen.

Die verklaring lokte prompt een reactie uit van Herman Bode, een vooraanstaand bestuurder van de katholieke Industriebond (NKV), die namens deze organisatie de onderhandelingen over de metaal-c.a.o. had gevoerd. Herman Bode, die zich als bestuurder van zijn bond achter het centraal akkoord stelde, trad uit de

"Maatschappij-kritische vakbeweging", omdat - zoals hij niet zonder logica schreef - "zijn leden het niet zouden begrijpen, indien hij lid zou blijven van een groep, die opriep tot verwerping van het centraal akkoord." De - niet minder logische - vraag of zijn leden het dan wél begrepen, dat hij zich, ofschoon lid van de werkgroep tóch achter het centraal akkoord geschaard had, kwam noch bij Bode, noch bij iemand anders op.

Nog geen week na het bedanken van Herman Bode bedankten ook de zes bestuurders van de Industriebond NVV, maar om een heel ándere reden dan hij. Ze vonden, dat een aantal leden van de "maatschappij-kritische vakbeweging" erg zat vastgebakken aan de standpunten van de vakorganisaties waarbij zij in dienst waren. Wat zij de werkgroep verweten was gebrek aan duidelijkheid.

Dat hij "vastgebakken" zat aan het standpunt van zijn eigen organisatie had Herman Bode metterdaad bewezen. Hij echter kon niet van vaagheid worden beschuldigd. Voor de keuze gesteld tussen "een andere koers van de vakbeweging", gelijk de werkgroep proclameerde, en de traditionele "aanpassing aan het beleid van regering en werkgeversorganisaties", waartegen de werkgroep beweerde op te komen, had hij duidelijk voor die aanpassing gekozen. Wat de zes overige leden van de werkgroep kwalijk namen was, dat zij die keuze wél met hun mond maakten, maar niet met hun praktijk bekrachtigden. Daarom besloten ze hun werkterrein te verleggen. Ze achtten het niet langer zinvol in 't kader van de werkgroep voor een strijdbare vakbeweging te ijveren. Een gunstiger klimaat daarvoor bood naar hun mening de Industriebond NVV. Die mening berustte in feite op precies dezelfde vergissing, die in Tiel begaan werd door Blijham en door degenen tot wie hij zich richtte.

KNUPPEL IN HET HOENDERHOK.

Met de kritiek van de zes op de onduidelijkheid van de werkgroep was in feite de knuppel in het hoenderhok van de "maatschappij-kritische vakbeweging" geworpen. Dat het kleine groepje op zaterdag 16 december in een bijeenkomst van de werkgroep op de sociale academie "De Horst" in Driebergen temidden van circa honderd aanwezigen volkomen geïsoleerd bleef staan, veranderde daaraan niets. Want welke dwalingen de zes ook mochten koesteren, aan de "maatschappij-kritische vakbeweging" hadden ze in elk geval een spiegel voorgehouden. Het was allesbehalve prettig om daarin te kijken. De niet tot de zes behorende Jaap van der Doef sprak in een interview met een journalist van "De Volkskrant" 1) terecht van een "afschuwelijke situatie.

"We zitten", aldus Jaap van der Doef, "tussen twee vuren. Er is de opvatting, die de zes bedankers van de Industriebond NVV aanhangen, dat de kritische groep de vakbeweging hinderlijk moet volgen; dat we steeds bij elk conflict verklaringen moeten afleggen en duidelijk maken wat het betere beleid zou zijn geweest. Maar als je dat doet kom je in conflict met de vakcentrales. Wij hebben als groep beloofd, dat we constructieve oppositie zouden voeren, dat we loyaal en solidair zouden zijn. We zouden door bij elk conflict naar buiten te treden ook leden van de groep die tevens bestuurder zijn keer op keer in moeilijkheden brengen. Kijk maar naar Herman Bode. Diverse mensen, ikzelf ook, hebben aan het begin de voorwaarde gesteld, dat wij niet in individuele problemen mochten verzeilen door verschil in standpunt tussen de werkgroep en onze bonden."

Jaap van der Doef staat een andere strategie voor dan de zes. Tegenover de vertegenwoordiger van "De Volkskrant" verklaarde hij: "We moeten ons richten op het kader van de bonden. Kaderleden zijn ongelooflijk trouw aan hun bond, ze denken vaak nog traditioneel. Als we ons als werkgroep uitsluitend oppositioneel op-

1) "De Volkskrant" van zaterdag 16 december 1972.

stellen versmallen we onze entree bij het kader." Het streven van de werkgroep definieerde hij als "het op gang brengen van een proces van bewustwording".

Stan Poppe jr. liet na afloop van de bijeenkomst in Driebergen, waar de ontstane breuk in de "maatschappij-kritische vakbeweging" niet werd gelijmd, tegenover het A.N.P. een dergelijk geluid horen. "De Werkgroep maatschappij-kritische vakbeweging", zei hij, "wil niet optreden als een georganiseerde oppositie binnen de vakbeweging. Er zullen nieuwe wegen worden gezocht om de activiteiten van de werkgroep sneller naar de achterban te laten doorwerken, waardoor de discussie binnen de vakbeweging over maatschappijhervorming en democratisering van de vakbeweging wordt gestimuleerd."

Namens de groep van zes verklaarde Dik Visser, districtsbestuurder van de Industriebond NVV in Amsterdam, dat de argumenten van Van der Doef en Poppe hem en zijn medestanders geenszins overtuigden. Er werd een dringend beroep op hen gedaan hun opzegging van het lidmaatschap weer in te trekken. Dat beroep wezen zij af. Zij bleven de doelstellingen van de werkgroep volledig onderschrijven, maar zij waren het oneens met "de strategie", dat wil zeggen met de wijze waarop de grote meerderheid van de werkgroep die doelstellingen zocht te verwezenlijken. "Op die manier", aldus Visser, "kunnen we in onze eigen bond doeltreffender werkzaam zijn."

Toen het weekblad "De Groene Amsterdammer" 2) vier dagen na Driebergen het "slagveld" overzag, vatte het de mening van de uitgetreden in de volgende bewoordingen samen: "Is het niet beter om te trachten voor de sinds kort ingezette ontwikkelingen - bedoeld werd op de bezetting van de ENKA - 'n duidelijk perspectief te bieden, dan te proberen het zittende kader 'om te turnen'?" "De Groene" schreef ook: "Het bestuur van de 'Werkgroep voor een maatschappij-kritische vakbeweging', de Centrale Coördinatie Groep, bestaat in meerderheid uit bezoldigde vakbondsfunctionarissen... Zij zijn het, die het gezicht en beleid van de werkgroep in belangrijke mate bepalen... De democratisering van de vakbeweging stond bij de werkgroep primair. De samenstelling van de groep en de achtergronden van de leden beletten echter dat de groep een krachtige factor in de ontwikkeling van de vakbeweging werd. De meeste leden, medewerkers, bestuurders, e.d. kwamen juist voort uit die verfoeide verbureaucratiseerde vakbeweging...", enzovoort.

DOELSTELLING EN STRATEGIE.

"Volkskrant"-redacteur Piet van Seeters, die zijn gesprek met Jaap van der Doef verwerkte in een beschouwing, die nog net voor het begin van de bijeenkomst in Driebergen in zijn blad verscheen, schreef, dat de werkgroep tijdens haar discussie over het conflict met de zes, niet zou kunnen ontkomen aan de vraag "die al van het begin af aan gesteld is", "de wezenlijke vraag naar de strategie en het doel van de groep". Van Seeters vergiste zich in dubbel opzicht. De doelstelling van de werkgroep is n o o i t een vraagpunt geweest en daarover is ook in Driebergen niet wezenlijk gediscussieerd. Het ging van het begin af aan en óók in Driebergen alléén maar om de strategie.

De vraag waarom het draaide luidde: Kan een koersverandering van de vakbeweging wel met succes worden bepleit door een groep van bestuurders, die als zodanig voor de bestaande koers mede-verantwoordelijkheid dragen? Kan de noodzaak van een democratisering van de vakbeweging duidelijk worden gemaakt door lieden, die deel uitmaken van haar verbureaucratiseerde top en die zich richten op het door dik en dun aan die bureaucratie verknochte kader?

Die vraag werd in Driebergen door de meerderheid met "ja", door "de zes"

2) "De Groene Amsterdammer" van 20 december 1972.

met "nee" beantwoord. Jaap van der Doef betoogde, dat bij de actie voor een democratisering de bureaucratische bestuurders niet gemist konden worden, dat hun deelneming aan de "maatschappij-kritische vakbeweging" "essentieel" was. De zes huldigden het standpunt, dat een democratisering van de vakbeweging bij de basis aan moest vangen, dat "bij een radicale opstelling van de basis de leiding de basis wel tegemoet moet komen" 3) en dat het standpunt van de "tussen twee vuren" zittende bestuurders in de werkgroep nooit anders dan "vlees noch vis" 4) zou kunnen zijn.

Maar niemand, noch uit "de zes", noch uit de meerderheid, stelde ooit de principiële vraag of een fundamentele verandering van het karakter van de vakbeweging tot de mogelijkheden behoort.

Het niet stellen van die vraag bracht met zich mee, dat een andere - wél opduikende - vraag, namelijk die, waaróm de vakbonden "een andere koers" dienden te volgen, nooit volledig werd uitgediept. Nooit werd onderzocht waarin het karakter van de vakbeweging wezenlijk bestaat en in hoeverre de veroordeelde koers uit dat wezenlijk karakter voortspruit. Dat had weer tot gevolg, dat niemand in de "maatschappij-kritische vakbeweging" zich ooit ernstig afvroeg, of "de andere koers", die aan de werkgroep voor ogen zweefde, werkelijk wel zo anders was. Stelt men zich die vragen wél, dan wordt op het in Driebergen ter discussie staande conflict een totaal ander licht geworpen.

SCHIJN EN WEZEN.

De strekking van de beschouwing die Piet van Seeters in "De Volkskrant" aan de "maatschappij-kritische vakbeweging" wijdde was deze, dat zij klem zit. Zij beweegt zich - aldus de conclusie, niet van, maar uit zijn betoog - als het ware binnen een onoplosbare tegenstrijdigheid. Haar leden, zelf vakbondsbestuurders, kunnen zich niet kritisch ten aanzien van de vakbeweging opstellen zonder in ernstige moeilijkheden te geraken en wanneer zij die moeilijkheden willen vermijden kunnen zij zich niet kritisch opstellen.

Een dergelijke omschrijving van de weinig benijdenswaardige positie waarin de bestuurders van de "maatschappij-kritische vakbeweging" zich bevinden schijnt alleszins acceptabel ter verklaring van de gerezen meningsverschillen. Zij schijnt ook voldoende ter verklaring van het feit, dat "de zes" het roer willen wenden naar een totaal andere, niet op de kaderleden, maar op de basis gerichte, strategie of wel de werkgroep wilden opheffen. Maar er is een aantal dingen, dat met een dergelijke verklaring niet wordt opgehelderd.

Duister blijft bijvoorbeeld, waarom de vakbondsbestuurders, die gezamenlijk de werkgroep twee jaar geleden hebben opgericht zich ooit binnen die, gemakkelijk te voorziene, onoplosbare tegenstrijdigheid hebben begeven. Duister blijft óók, waarom die tegenstrijdigheid zich niet zou voordoen bij het opereren binnen de Industriebond NVV, waaraan "de zes" de voorkeur hebben gegeven.

Over die voorkeur van "de zes" heeft Jaap van der Doef een opmerking gemaakt. Hij zei 5): "Hun standpunt is zo'n beetje, dat de Industriebond NVV progressief is en de rest van de vakbeweging minder. Maar de grenzen van de progressiviteit lopen niet langs die Industriebond enerzijds en alle andere bonden anderzijds. Er zitten overal mensen met kritisch-progressieve opvattingen... De maatschappij-kritische elementen, die vandaag in het beleid van de Industriebond NVV zitten, zitten morgen misschien weer ergens anders.

3) "De Groene" van 20 december 1972.

4) Uitspraak, gedaan in de conferentie te Driebergen.

5) "De Volkskrant" van 16 december 1972.

Deze opmerking van Jaap van der Doef vinden wij ten dele uiterst vaag, ten dele bepaald onjuist. Bovendien omzeilt zij een essentiële kwestie, die bij de discussie tussen "de zes" en de rest van de werkgroep een centrale plaats heeft ingenomen, de kwestie namelijk, dat men zich voor een heroriëntatie van de vakbeweging op de basis zou moeten richten.

Wat zijn kritisch-progressieve opvattingen? Het is, zonder nadere omschrijving, die Van der Doef achterwege laat, een volstrekt niets-zeggende term.

Zitten er in het beleid van de Industriebond NVV facetten, die van een kritische opstelling tegenover de bestaande maatschappij getuigen? Naar onze mening niet. De Industriebond NVV heeft zich in het eerste jaar van zijn bestaan volledig aan de heersende orde en de bestaande sociale verhoudingen aangepast. De wet, die op de gegeven maatschappelijke verhoudingen gebaseerd is, heeft de Industriebond NVV strikt gerespecteerd. Aan de uitspraak van de Amsterdamse rechtbankpresident mr. Stheeman heeft zich de bond gehouden. Het metaalconflict is niet door die bond, maar door de arbeiders uitgevochten.

Is er bij de Industriebond NVV sprake van "een oriëntatie op de basis"? In geen enkel opzicht. De basis, dat is zeer duidelijk gebleken 6), was vóór de radicale koers, die de bond in conflict bracht met het NVV. Desondanks heeft Groenevelt de wensen van de basis genegeerd en met het NVV een compromis gesloten, dat neerkwam op een capitulatie. De betekenis van een strijd bare basis ziet de Industriebond NVV helemaal niet zitten, getuige een reactie op de zoveelste woordbreuk van Pelger-directeur Bood in de Wekelijkse Industrie Krant 7). In plaats van een beroep op de arbeiders te doen heeft bondsbestuurder Jan de Jong de raadsman van de Industriebond ingeschakeld. Die moet een beroep doen op de burgerlijke rechter.

Over de voorkeur van "de zes" voor een optreden binnen de eigen vakbond valt dus alleen maar op te merken, dat een dergelijk optreden geen enkel perspectief biedt op een democratisering, omdat het klimaat daarvoor in de Industriebond NVV al evenzeer ontbreekt als in welke vakbond ook. In plaats daarvan heeft Van der Doef gezegd, dat het er niet g u n s t i g e r is dan elders. Over het totaal o n t b r e k e n van iedere voorwaarde voor een koersverandering heeft hij gezweigen. De reden daarvan wordt begrijpelijk, wanneer men niet bij de voor de hand liggende, s c h i j n b a r e oorzaak van het conflict in de "maatschappijkritische vakbeweging" blijft staan, maar een poging doet om tot de dieper liggende, w e z e n l i j k e oorzaak door te dringen. Wie die poging onderneemt vindt ook het antwoord op de vragen, die bij de schijnbare verklaring onbeantwoord bleven.

WAT ER ACHTER STEEKT.

Het ontstaan van de "Werkgroep voor een maatschappijkritische vakbeweging" heeft een maatschappelijke oorzaak. Die is gelegen in het voortdurend toenemen van het aantal "wilde" stakingen en van hun betekenis. Het is volstrekt niet zo, dat die "wilde" stakingen - gelijk "De Groene" heeft opgemerkt 8) - zich pas hebben voorgedaan tegen het aanbreken van de jaren '70. Dit is een opmerking van "De Groene", die volkomen met de werkelijkheid in strijd is. De betreffende redacteur is met de werkelijke gang van zaken niet op de hoogte. Sedert de tweede wereldoor-

6) Men zie het opstel "Het schimmige beleid" in "Daad en Gedachte" van december 1972.

7) W.I.K. nr. 46 van 20 december 1972, pag. 3.

8) "De Groene" van 20 december 1972.

log zijn zij er bij honderden geweest 9), vóór die tweede wereldoorlog kondigden zij zich reeds krachtig aan. Hun steeds groter wordende kwantiteit heeft tot een kwaliteitsverschuiving geleid. Door hun regelmaat en hun frequentie werden ze voor de vakbeweging tot een dodelijk gevaar. In de "wilde" stakingen manifesteerde zich een nieuwe vorm van strijd: een onafhankelijk optreden van de arbeiders, die zich niet langer stoorden aan "hun" leiders, eigen wegen bewandelden, eigen methoden van strijd kozen en zelfstandig hun beslissingen namen.

"De oprichters van de 'Werkgroep voor een maatschappij-kritische vakbeweging' - schreef "De Groene" 10) - "begrepen dat de vakbeweging haar invloed zou verliezen als ze niet snel de leiding van de nieuwe strijd op zich zou nemen." De zin is onnadenkend neergeschreven. Er staat in feite, dat de vakbeweging haar invloed slechts zou kunnen behouden door de l e i d i n g op zich te nemen van een strijd, die zich bovenal dáárdóór kenmerkt, dat hij z o n d e r h a a r l e i d i n g wordt gevoerd. Het is zo iets, alsof iemand zou beweren, dat de door de ontkerkelijking in het nauw gedreven kerk niet beter zou kunnen doen dan zo snel mogelijk de leiding van het atheïsme op zich nemen. Zodra de vakbeweging zich inderdaad aan het hoofd van de "nieuwe" strijd zou plaatsen, dat wil zeggen zich daarvan meester zou maken, zou die strijd op hetzelfde ogenblik géén zelfstandige-, onafhankelijk van de vakbeweging gevoerde strijd meer wezen, dat wil zeggen, hij zou hebben opgehouden een n i e u w e s t r i j d te zijn 11).

Het zelfstandig optreden van de arbeiders spruit voort uit het wezenlijk karakter van de vakbeweging. Het vormt inderdaad voor die vakbeweging een bedreiging 12). Zodra de vakbeweging er naar streeft die bedreiging af te wenden door - men vergeve ons de tegenstrijdige, niet door ons bedachte formule - "de leiding van de zelfstandig handelende arbeiders te nemen", streeft zij er in feite naar

-
- 9) "De Groene" verdonkeremaant de omvangrijke stakingsbeweging uit de jaren direct na de 2e wereldoorlog en de jaren '50 en '60 op dezelfde manier als onlangs ook "Vrij Nederland" heeft gedaan. Alleen al in de eerste $12\frac{1}{2}$ jaar na "de bevrijding" waren er 1.472 stakingen. De werkelijke gang van zaken hebben wij in herinnering gebracht in 't decembernummer van "Daad en Gedachte". Men zie aldaar het opstel "Het sprookje van de arbeidsrust".
- 10) "De Groene" van 20 december 1972.
- 11) Wij herhalen hier de term "nieuwe strijd" - waarvan "De Groene" zich bediende - maar wijzen er op, dat die "nieuwe strijd" natuurlijk niet zó nieuw is. Het desbetreffend woordgebruik brengt onwillekeurig in herinnering, dat het Onafhankelijk Verbond van Bedrijfsorganisaties zijn orgaan de naam van "Nieuwe Strijd" gaf, omdat het pretendeerde iets nieuws te zijn. De geschiedenis van dat OVB is er een voorbeeld van, wat er gebeurt als bepaalde vakbondsbestuurders "leiding" aan de "nieuwe strijd" willen geven. De strijd in kwestie verliest haar oorspronkelijk karakter; de organisatie onderscheidt zich in niets meer van een traditionele vakbeweging. De leden van die organisatie komen tot haar in tegenstelling, zoals bijvoorbeeld de Utrechtse taxi-chauffeurs, die in de OVB-bestuurder Paul Brehm - terecht - de moordenaar van hun actie zagen. Vgl. "Daad en Gedachte" van september 1970: "De Geschiedenis herhaalt zich steeds" en "Daad en Gedachte" van november 1970: "Een leerzame debatavond".
- 12) Die bedreiging bestaat hieruit, dat een onvoldoend representatieve vakbeweging voor 't ondernemersdom geen acceptabele onderhandelings-partner vormt.

de zelfstandige strijd in een vakbewegingsactie te veranderen. In de mate waarin dat streven succes heeft, herschept zij daarmee de verhoudingen waaruit de zelfstandige strijd ontstaat.

Omdat zij de, krachtens haar wezen aan de burgerlijke maatschappij aangepaste, vakbeweging bedreigd zag door de, in wezen tegen de burgerlijke samenleving gerichte, zelfstandige arbeidersstrijd, wilde de - uit bezorgde bestuurders gevormde - "Werkgroep maatschappij-kritische vakbeweging" de vakbeweging redden. Zij poogde de zelfstandige arbeidersstrijd de wind uit de zeilen te nemen door een democratisering van de vakbeweging te propageren. Haar inspanning v o o r een "radicale vakbeweging" was tegelijkertijd t e g e n de zelfstandige strijd gericht.

Onder een "radicale vakbeweging" verstonden de leden van de werkgroep een vakbeweging, die minder bureaucratisch zou zijn, waarvan de bestuurders zich tegen de bestaande kapitalistische orde zouden uitspreken en zich wat strijdbaarder zouden opstellen. Maar een uitspraak van welke bestuurder of bestuurders ook, verandert niets aan het karakter van de vakbeweging, die een instituut van de kapitalistische maatschappij is en als zodanig zich niet werkelijk kan democratiseren of radicaliseren zonder op te houden als v a k b e w e g i n g te blijven functioneren.

Van de zelfstandige arbeidersstrijd was de "maatschappij-kritische vakbeweging" bovenal de z e l f s t a n d i g h e i d een doorn in 't oog. Haar streven was er op gericht die zelfstandigheid op te heffen door de strijdbaarheid kunstmatig op de vakbeweging te enten. Maar voor de strijdbaarheid is de vakbeweging een slechte voedingsbodem. De strijdbaarheid van zelfstandig handelende arbeiders is echter juist een onafscheidelijk a t t r i b u u t van hun zelfstandig optreden. Het gebrek aan strijdbaarheid van de vakbeweging is niet een gevolg van haar denkpatroon, maar van haar f u n c t i e . De vakbeweging kan niet worden " g e r e d " met strijdbaarheid en er is geen strijdbaarheid waar de arbeiders niet zelfstandig handelen. Ziedaar het dilemma waarvoor de "maatschappij-kritische vakbeweging" zich werkelijk ziet gesteld. Wat zich op het eerste gezicht als haar innerlijke tegenstrijdigheid voordoet is van haar werkelijke tegenstrijdigheid slechts de uiterlijke verschijningsvorm.

Zelfstandig optredende arbeiders laten zich geenszins kritisch over de bestaande maatschappij uit en zij verkondigen geen anti-kapitalistische standpunten. "Wilde" stakers bemoeien zich niet met maatschappij-kritiek, maar hun praktisch handelen is de meest radicale maatschappij-kritiek ook zonder dat zij zich daarvan zelf bewust zijn. Zelfstandig handelende arbeiders d o e n radicaal zonder het zelf te willen. De "maatschappij-kritische vakbeweging" wil, dat de vakbeweging een "radicalisme" gaat b e l i j d e n , dat lijnrecht in strijd is met haar wezen. De werkgroep gelooft in alle oprechtheid, dat 't voldoende is om zich tegen het kapitalisme u i t t e s p r e k e n om ook zoiets als een anti-kapitalistische zuurdesem te z i j n .

Dat "geloof" komt overigens niet uit de hemel vallen. Het beantwoordt aan een behoefte; aan een reële noodzaak. Wil de vakbeweging haar invloed en haar greep op de arbeiders vooralsnog behouden, dan moet zij de v a k b o n d s m y t h e in stand houden met behulp van een s c h i j n r a d i c a l i s m e , dat enerzijds krachtig genoeg is om illusies te kunnen wekken bij de werkende klasse, dat anderzijds echter niet zó sterk mag zijn, dat de vakbeweging het vertrouwen van het ondernemersdom verliest en daarmee dan tevens de mogelijkheid verspeelt om namens de - via illusies vastgehouden - arbeiders als onderhandelaar op te treden, dat wil zeggen haar functie uit te oefenen.

Dat schijnradicalisme wordt binnen de vakbeweging mede geproduceerd door lie-

den die - analoog aan wat zich herhaaldelijk in de geschiedenis heeft afgespeeld - zichzelf met iets totaal anders bezig wanen dan waarmee ze werkelijk bezig zijn: door de bestuurders die gezamenlijk de "Werkgroep voor de maatschappij-kritische vakbeweging" vormen, die van een transformatie van de vakbeweging dromen, maar die de grenzen van de gegeven, van de bestaande vakbewegingsactiviteiten nergens overschrijden, die ook niet overschrijden kunnen en derhalve evenmin overschrijden willen. Zodra men de zaken in dit licht ziet, wordt ook datgene helder, wat tot dusver omtrent de "maatschappij-kritische vakbeweging" nog helemaal duister is gebleven.

DE ACTUELE SITUATIE.

Tegen de achtergrond die wij geschilderd hebben krijgt de bewering van Jaap van der Doef, dat "de maatschappij-kritische elementen, die vandaag in het beleid van de Industriebond NVV zitten, morgen misschien weer ergens anders zitten", opeens een reële zin. Het gaat niet om échte "maatschappij-kritische" elementen, het gaat om het schijnradicalisme, dat voor de vakbeweging als zodanig en derhalve voor alle vakbonden, van welke signatuur ook, een gebiedende noodzaak is onder bepaalde omstandigheden en dat zich dus, naar gelang van de omstandigheden nu hier en dan dáár zal openbaren. Het openbaart zich nu bij de industriebond, het openbaarde zich - naar men zich herinneren zal - enkele jaren geleden bij de NKV-voorzitter Mertens 13).

Als Van der Doef van "progressiviteit" spreekt, dan bedoelt hij alweer: dat schijnradicalisme. Hij heeft gelijk met zijn betoog, dat de Industriebond NVV daarvan geenszins het monopolie heeft.

Tegen de achtergrond die wij zojuist schetsten wordt ook duidelijk, waarom de "maatschappij-kritische vakbeweging" niet als een georganiseerde oppositie op wil treden. Zij wil h á á r activiteiten - zoals Poppe jr. het gezegd heeft - laten doorwerken n á á r de achterban, zij streeft geenszins naar z é l f a c t i - v i t e i t e n v a n die achterban, hetgeen betekent, dat de door haar voorgestane "koersverandering" geen wezenlijke, geen échte koersverandering is. De werkgroep richt zich op het aan de bonden verknochte, traditioneel denkende kader juist om deze reden. De p r a k t i s c h e kritiek, die de achterban met een "wilde" staking zowel op de maatschappij als op de vakbeweging levert, heeft met de "kritiek" van de "maatschappij-kritische" bestuurders niets gemeen. De werkgroep denkt óók traditioneel. Zij wil met haar "kritiek" en met een schijnbare koersverandering de traditie opvijzelen. Zij staat niet in oppositie, niet in tegenstelling tot de vakbeweging, zij is het vooruitziendste deel v a n de vakbeweging. Wie zich afvraagt, waarom zij een positie heeft ingenomen, die haar permanent in conflict brengt met de overige vakbondsbestuurders, ziet de schijn voor het wezen aan. Er is van 'n werkelijk conflict tussen de "maatschappij-kritische"- en de overige vakbewegingsfunctionarissen geen sprake. Wat zich als zodanig v o o r d o e t is niets anders dan een conflict dat voortspruit uit de tegenstrijdigheden van de "maatschappij-kritische vakbeweging" zelf. Niet met hun anders denkende collega's liggen de leden van de werkgroep overhoop, maar met de realiteit.

13) Zie het artikel "De dingen die Mertens niet dwars zitten" in "Daad en Gedachte" van januari 1969 en het opstel "Waar we met de vakbeweging aan toe zijn is wel duidelijk" in Daad en Gedachte van januari 1970.

DE WERKELIJKE BETEKENIS VAN DRIEBERGEN.

Het is bepaald niet toevallig, dat de meningsverschillen binnen de "maatschappij-kritische vakbeweging" die tenslotte in Driebergen ter discussie kwamen, zich hebben gemanifesteerd ná de door de vakbeweging gesteunde bezetting van de ENKA en vrijwel terstond ná het conflict tussen de Industriebond van Groenevelt en het NVV. Doordat 't schijnradicalisme van de vakbeweging aan grenzen is gebonden moet een reactie intreden, hetzij in de ene-, hetzij in de andere richting, zodra links of rechts die grenzen worden overschreden. Bewijst de vakbeweging het kapitaal té goede diensten, dan bewijst zij in feite het kapitaal een slechte dienst, doordat zij het vertrouwen van de arbeiders verliest en diens gevolge niet goed meer in staat is hen te beheersen. Zet zij, als reactie daarop een naar de schijn radicale koers in, dan moet zij er deksels voor oppassen, dat het middel niet erger dan de kwaal wordt. Zodra het gevaar dreigt, dat haar optreden voor het ondernemersdom onaanvaardbaar wordt of als een soort van boemerang werkt, dan dient zij haastig hetzij pas op de plaats te maken of zelfs rechtsomkeerd. Zo was de situatie eind september, begin oktober 1972 nadat de AKZO-directie voor de Bredase bezetters had gecapituleerd. Dat de vakbeweging de bezetting gesteund, ja zelfs mede-voorbereid had, werd weliswaar als een soort van "ommekeer van de vakbeweging" gevierd, maar de slinger bewoog zich alweer naar de tegenovergestelde kant op het moment, dat het feest nog in vollegang was en de feestgangers er geen enkel oog voor hadden, dat de werkelijke ommekeer van de vakbeweging een geheel andere was dan die welke zij in hun roes bejubelden.

Dat er onvermijdelijk een kater op het feest moest volgen was duidelijk. Had Groenevelt al niet laten weten, dat men niet verwachten moest, dat er terstond wéér naar het wapen van de bedrijfsbezetting zou worden gegrepen? In de werkgroep die een andere koers van de vakbeweging bepleitte als middel om haar te behouden moesten zich wel crisisverschijnselen openbaren toen zij uit zelfbehoud de schijn van een dergelijke koers moest laten varen. De vakbeweging kón onmogelijk verder gaan dan Breda. De "maatschappij-kritische vakbeweging" kon onmogelijk inzien, dat juist gegeven die onmogelijkheid de zelfstandige strijd het enige praktische alternatief vormde. Ziedaar juist de reden van 't intern conflict, ziedaar ook de reden, dat het naar de vorm zich als een tegenstelling omtrent de te voeren strategie moest voordoen. Blind voor het perspectief, stond haar de perspectiefloosheid van haar streven evenmin voor ogen. Niet aan het doel werden geconstateerde mislukkingen geweten, maar aan de tot dusver gevolgde weg. De "zes" wilden alles op de "troefkaart" van de Industriebond NVV zetten, waarin Jaap van der Doef en de meesten niet wisten te geloven. De "zes" hielden de Industriebond NVV voor "maatschappij-kritischer" dan de werkgroep en de rest van de vakbeweging. Van der Doef verklaarde, dat de andere bonden en de werkgroep niet minder "progressief" waren. Op een p r i n c i p i ë l e tegenstelling tussen de leden van de werkgroep berustte het conflict niet. Over doelstellingen en grondslagen - en de zes uittredende kritische bestuurders erkenden dat ook volmondig - bleven zij het geheel eens. Juist datgene waar 't in wezen om ging bleef in Driebergen op de achtergrond. Wat er geleverd werd was een schijngevecht rond een schijnpositie. De problemen van de vakbeweging konden daardoor geen stap dichterbij hun oplossing worden gebracht. Met de problemen van de strijdende arbeidersklasse had dat alles niets te maken. Maar dat kan men natuurlijk ook niet verwachten van mensen, die er van overtuigd zijn, dat de klasse zonder hen niets tot stand kan brengen. Die, net als alle idealisten, van mening zijn, dat de arbeidersklasse een voorhoede nodig heeft om haar de weg te wijzen.

=====

EEN "PROGRESSIEF" MANAGER REKENT AF
MET DE OUDE STIJL

ELDERS in dit nummer van "Daad en Gedachte" hebben wij trachten aan te tonen, dat de zogenaamde "radicalisering" die zich in de Industriebond NVV zou voltrekken, de functie van de vakbeweging in de kapitalistische maatschappij niet aantast en dat een schijnradicalisme, waarmee gepoogd wordt het vertrouwen van de arbeiders in die vakbeweging te herstellen, allerminst een bedreiging vormt voor het ondernemersdom. Als het ware om onze zienswijze daaromtrent te bevestigen, heeft dezer dagen "Rotterdams machtigste werkgever" - in iets andere bewoordingen uiteraard - precies hetzelfde betoogd.

Mr. L.J. Pieters, voorzitter van de Scheepvaartvereniging-Zuid, verklaarde in een interview met "Vrij Nederland" (gepubliceerd op 23 december 1972), dat het conflict binnen het NVV met de Industriebond geen ramp is. Hij vindt het helemaal niet erg als de polarisatie in Nederland zich doorzet, want - zei hij - "Als belangenorganisaties, zoals de S.V.Z. en de N.V.B. (de vervoersbond), hóór je tegenover elkaar te staan. Je hoort als vakbond harde standpunten in te nemen, dat is beter voor het publiek. Het onderling regelen van zaken moet niet."

Toen mr. Pieters een jaar geleden - op 1 januari 1972 - zijn voorganger, dr. J.Ph. Backx, opvolgde, maakte hij aan dat "onderling regelen van zaken" onmiddellijk een einde: "Ik heb Hulsker (van de vervoersbond) laten weten, dat ik telefonisch met hem geen contact wenste te hebben. Ik zei: alles wat besproken wordt, gebeurt voortaan aan de onderhandelingstafel waar iedereen bij zit en waar iedereen kan horen wat er gezegd wordt. Vroeger wat het zo, dat Hulsker even een telefoontje met Backx pleegde, waarna de zaak voor elkaar was. Er is te veel aan de top bedisseld. Dat zal nu niet meer gebeuren.

Een opmerkelijke uitspraak, waarmee Hulsker wel goed in zijn hemd wordt gezet. Een uitspraak ook, die niet alleen laat zien, hoe het vroeger bij onderhandelingen toeging, maar die ook verklaart, waarom het nu anders toegaat en waarom figuren als Groenevelt naar voren treden, die "voor het publiek" beter de schijn ophouden.

Interviewer Rudie van Meurs omschreef mr. Pieters terecht als "een van de typische vertegenwoordigers van de managers-nieuwe-stijl". Pieters kritiseerde niet alleen zijn voorganger mr. Backx en vakbondsleider Hulsker, maar ook burgemeester W. Thomassen van Rotterdam, volgens mr. Pieters "een bestuurder van de oude stempel, die ongeremde havenuitbreidingen en industrialisering voorstaat". Dat leidde, volgens Pieters, o.a. tot overcapaciteit van de haven, eenzijdige ontwikkeling van de chemische industrie en te grote welvaartsverschillen binnen de Randstad.

Pieters beschreef, hoe tijdens een reis naar Japan burgemeester Thomassen enthousiast was over de ontwikkeling van de industrie aldaar, hijzelf daarentegen pas goed de gevolgen daarvan leerde zien, zoals: luchtverontreiniging en opeenhoping van steden. Dat alles belet mr. Pieters natuurlijk niet voorstander te zijn van "schone" hoogovens op een uitgebreide Maasvlakte en van een containerhaven in het Westland.

Het zal de lezers van "Daad en Gedachte" niet verbazen van welke partij "Rotterdams machtigste werkgever" lid is. Juist! Van de "socialistische" Partij van de Arbeid. Zo duidelijk als hem de rol van de vakbeweging is, zo duidelijk is hem ook van welke partij het meeste te hopen valt voor de modernisering van het kapitalisme.

M R. V A N W A L S U M U I T D E P v d A

HET GEPRAAT OVER een vermeend "radicalisme" - dat wil zeggen een schijnradicalisme, dat zich bij nadere beschouwing als een spookgestalte oplost in 't niets - doet tegenwoordig opgeld. Met een kleine variant op een bekende tekst zou men kunnen beweren, dat het spook van het radikalisme rondgaat in de lage landen en dat velen zich tot een heilige drijfjacht tegen dit spook verenigd hebben: Elsevier en De Telegraaf, de Amsterdamse rechtbankpresident mr. Stheeman, de gewezen NVV-voorzitter drs. Harry ter Heide en VVD-fractieleider Hans Wiegel, die door Joop den Uyl met de kwade geest van de Duitse christen-democratische partij werd vergeleken.

Bij de deelnemers aan deze drijfjacht heeft zich thans ook mr. G.E. van Walsum aangesloten, de oud-burgemeester van Rotterdam, die in 1946 tot de oprichters van de P.v.d.A. behoorde. Niet slechts in de vakbeweging en met name in de Industriebond NVV wordt het spook van het "radicalisme" gesignaleerd, maar evenzeer in de politiek en wel in de Partij van de Arbeid. Van Walsum heeft met die partij gebroken omdat zij - naar hij in een uitvoerige brief aan partij-voorzitter Van derLouw verklaard heeft - te nadrukkelijk voor 'n radicale politiek zou hebben gekozen.

Uit de uitvoerige brief van mr. Van Walsum heeft de N.R.C. op 28 december zeer uitvoerig geciteerd. Die uitvoerige weergave verschaft echter geen enkele opheldering over datgene, wat hij eigenlijk onder "radicalisme" verstaat en in wélk opzicht hij het bij de P.v.d.A. zou hebben waargenomen.

Eén ding is duidelijk: mr. Van Walsum hanteert het begrip "radicalisme" niet in de enige zin, die aan het woord een reëel-politieke betekenis verleent: die namelijk van een bepaalde vorm van de burgerlijke politiek, die reeds door Robespierre werd voorgestaan en die in Nederland in de jaren vóór de tweede wereldoorlog werd gepropageerd door diverse kopstukken van de Vrijzinnig Democratische Bond. Die ijveraars voor het radicalisme - tot wie bijvoorbeeld mr. Y.W. Kranenburg behoorde, die in 1936 in het democratische tijdschrift "De Opbouw" een opstel over "De grondslagen van het radicalisme" publiceerde 1) - toonden zich voorstanders van een a n d e r e partij-indeling. Zij bereidden vóór - en in het geheim tijdens - de bezetting de zo geheten "doorbraak" voor en stonden mede aan de wieg van de P.v.d.A., de partij die werd gevormd met het uitgesproken oogmerk, dat zij tot een "brede volkspartij" zou uitgroeien.

In het genoemde opstel noemt een van ieder revolutionaire overtuiging of sentiment gespeende, braaf burgerlijke man als Kranenburg niet alleen het "radicalisme" een "hecht fundament voor een politieke partij", hij citeert ook met instemming de al weer evenzeer van alle revolutionaire smetten vrij zijnde Nederlandse cultuurhistoricus Huizinga, die o.a. de confessionele partijen, met name ook de C.H.U., de naam van een waarlijk politieke groepering niet waardig keurde. Mr. G. E. van Walsum, die destijds tot de C.H.U. behoorde, nauw verbonden was aan het door die partij uitgegeven dagblad "De Nederlander" en die bovendien gedurende enige tijd secretaris van die partij was, heeft bij de kritiek van Huizinga kenne-

1) "De Opbouw" van mei 1936. Niet alleen hier te lande werd in die dagen voor een herleving van het radicalisme gepleit, maar ook in het Frankrijk van het z.g. Volksfront, waar de radicaal Léon Archimbaud een dergelijk pleidooi publiceerde onder de titel "De toekomst van het radicalisme" (Parijs, 1937, 162 blz.).

lijk de hand in eigen boezem gestoken en het radicalisme, dat mr. Kranenburg vertegenwoordigde als het juiste fundament voor een politieke partij geaccepteerd. Hij brak met de C.H.U., keerde Tilanus c.s. de rug toe en hielp mede aan het tot stand komen van die partij, die door mede-oprichter Banning nadrukkelijk als "een volkspartij" werd gepresenteerd, de partij die min of meer datgene wilde verwezenlijken, wat Kranenburg e.a. voor ogen had gezweefd.

In de brief aan Van der Louw herinnert Van Walsum aan die geboortetijd van de nieuwe partij en hij zegt er over: "Al bij de oprichting stond mij als doel voor ogen dat de partij zou uitgroeien tot wat in de huidige terminologie een progressieve volkspartij heet. Het was om die reden dat ik er toen zoveel nadruk op heb gelegd, dat de partij zich als een nieuwe partij zou presenteren en dat er in de partij plaats zou zijn voor mensen die niet in de klassieke zin in het socialisme 'geloofden'."

De geciteerde woorden van mr. Van Walsum zijn merkwaardig, omdat daarmee in tweeërlei opzicht de werkelijkheid op zijn kop wordt gezet. De indruk wordt gewekt alsof de P.v.d.A. iets n i e u w s zou zijn geweest, te weten: een partij, die in tegenstelling tot de vooroorlogse SDAP, óók ruimte bood aan niet-socialisten. De waarheid is, dat zij juist in dat opzicht niet van de SDAP verschilde.

De SDAP was geen socialistische partij; zij was het alleen maar in schijn, omdat het gedurende een bepaalde historische periode om allerlei redenen, die wij hier niet verder zullen ontwikkelen, voor die partij een noodzaak en een behoefte was, de schijn van het socialisme op te houden. Met het verdwijnen van de omstandigheden waaruit die noodzaak en die behoefte voortspuiten ontstond een ándere behoefte, namelijk de schijn van het socialisme af te werpen en zich aan te passen aan de werkelijkheid.

Het ontstaan van de P.v.d.A. is in wezen niets anders dan het resultaat van dat aanpassingsproces, dat overigens een uiterst merkwaardig verloop had. Want het socialistisch etiket, waarvan zich de SDAP voorzien had werd weliswaar verwijderd, maar er werd desalniettemin óók op de radicaal-progressieve P.v.d.A. toch weer een socialistisch etiket geplakt, zij het dan een ánder etiket, of - om het in de woorden van Van Walsum te zeggen - het etiket van een ánder "socialisme". Niet de schijn als zodanig werd opgeheven, maar een b e p a a l d e schijn, die door een andere schijn vervangen werd om de eenvoudige reden, dat in een samenleving die in klassen is gespleten, maar die de schijn van het tegendeel wil handhaven, de politieke organisatievormen nu eenmaal de een of andere schijn niet kunnen ontberen.

Wat Van Walsum opmerkt over mensen "die niet in de klassieke zin in het socialisme 'geloofden'" is een onzorgvuldige formulering van iets wat hij niet verstaat. Het socialisme is niet iets waarin men "geloven" kan, noch op een "klassieke-", noch op een andere manier, omdat het niet van bovenzinnelijke aard is. Het is óf een produktiewijze (die nog nergens heerst!) óf een methode tot analyse der maatschappelijke verhoudingen. Meer niet! Maar dat "meer niet" houdt in, dat mensen, die aan het socialisme "geloven" praktisch nimmer socialisten zijn. Niettemin heeft de verkeerde formule van Van Walsum een praktische bruikbaarheid zoodra men haar maar in de juiste vorm giet. In de SDAP zaten geen mensen die in de "klassieke"zin aan het socialisme geloofden, maar mensen die geloofden, dat haar klassieke etiket haar werkelijke inhoud dekte, zoals er vervolgens in de P.v.d.A. mensen zaten die oprecht geloofden dat haar modern etiket (een personalistisch- of een progressief etiket, als men wil) met de inhoud overeenstemde. Niet om een geloof in het socialisme ging het in het ene en het andere geval, maar om geloof in het etiket.

Wat Van Walsum eigenlijk wil is, dat de P.v.d.A. zich ruim een kwarteeuw na

haar oprichting opnieuw op haar etiket bezint. Destijds was het etiket dat de SDAP droeg een belemmering op haar weg naar een radicale volkspartij. De kritiek van Van Walsum komt in feite hierop neer, dat hij onder de gewijzigde verhoudingen van thans het andere, nieuwe "socialistische" etiket van de P.v.d.A. eveneens als een belemmering voor haar verdere groei naar een progressieve-, dat is in feite een radicale, volkspartij beschouwt. Van Walsum's kritiek op het "radicalisme" van de P.v.d.A. is in wezen een pleidooi om ook het nieuwe "socialistische" etiket te verwijderen en door het etiket van het radicalisme te vervangen. Als Van Walsum in dat verband van "radicalisme" spreekt, dan gebruikt hij het woord niet in de betekenis waarin Kranenburg of andere theoretische voorlopers van de P.v.d.A. het gebruikt hebben, maar dan bedoelt hij: de "socialistische" schijn. Zijn kritiek op het "radicalisme" van de P.v.d.A. is, hoe paradoxaal het ook moge klinken, een pleidooi v ó ó r het radicalisme.

Daarom ook heeft Van Walsum verklaard zich bij geen andere partij te zullen aansluiten. Hij gaat niet naar DS '70 bijvoorbeeld en het is duidelijk waarom. DS '70 vertegenwoordigt niet het radicalisme, maar het liberalisme. Het is een partij, die een "socialistisch" etiket op de liberale politiek plakt, zoals tot dusver de P.v.d.A. een "socialistisch" etiket op een radicale politiek plakt. Van Walsum meent, dat de P.v.d.A. dat niet moet doen en hij zegt in zijn brief aan Van der Louw met zoveel woorden, dat hij weer tot de P.v.d.A. zal terugkeren zodra zij de schijn opgeeft en openlijk voor haar wezen uit wil komen.

Dat wat Van Walsum wil eens zal gebeuren laat zich gemakkelijk voorspellen. In feite is het langzame ontwikkelingsproces naar een progressieve-, lees radicale volkspartij de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt. Van Walsum gaat het nog niet snel genoeg. Hij is nogal geschrokken van wat hij "de tragedie van D '66" noemt. "Een concentratie van progressieve partijen", schrijft hij, "is nog niet hetzelfde als een progressieve volkspartij." Natuurlijk heeft hij daarin gelijk. Maar is een dergelijke concentratie niet een stap op de weg daarheen?

Wat de laatste jaren te zien hebben gegeven is niet - zoals velen menen - dat D '66 onder 't juk van de P.v.d.A. is doorgegaan, maar omgekeerd een P.v.d.A. die hoe langer hoe meer in de richting van D '66 heeft gekoerst. De schijnbare accentuering van haar zogenaamde "socialisme" is daarmee niet in strijd, zij wordt er door verklaard. De verkiezingsnederlaag van D '66 is eveneens slechts schijnbaar met dit alles in tegenspraak. D '66 heeft niet verloren omdat deze partij te "socialistisch" zou zijn geworden en van een "tragedie" kan moeilijk worden gesproken. Wat zich in de Nederlandse politiek aan het uitkristalliseren is, is inderdaad het radicalisme. Bij die kristallisatie zullen zich nog wel meer "tragedies" en nog wel meer verrassingen voordoen. Wat voor mr. Van Walsum ongetwijfeld de grootste verrassing zijn zal is, dat de "polarisatie" die hij - getuige zijn brief aan Van der Louw - niet wenst, door het uiteindelijk vorm krijgen van de radicale progressieve volkspartij zal toenemen. Want zodra 't radicalisme politiek gestalte zal hebben gekregen, zal het duidelijk worden, dat de arbeidersklasse hoe langer hoe meer in tegenstelling staat tot heel de burgerlijke politiek. Tegen die tijd zal zich een heel andere polarisatie voordoen, dan de "schijnpolarisatie" waarover men zich heden ten dage in bepaalde kringen zo bezorgd maakt.

=====

++++
Een nieuw jaar is aangebroken. Een jaar waarin de prijzen - mede door een verhoging van de btw - weer zullen stijgen. Weest daarom niet al te karig met het overmaken van uw bijdrage. Wij hebben het nodig. Adm. "Daad en Gedachte"
++++

O V E R É É N K A M G E S C H O R E N

IN FRANKRIJK is 't in het jongste verleden al herhaaldelijk voorgekomen, dat woedende arbeiders de vakbondsbestuurders met bittere verwijten overstelpten. Toen de leider van de bij de CGT aangesloten mijnwerkersbond eind maart, begin april 1965 achter de rug van de kompels om een compromis met de mijndirecties sloot, werd hem bij zijn terugkomst in de mijnstad Lens een bijzonder warme ontvangst bereid en werd hem met gefluit en gesis het spreken volstrekt onmogelijk gemaakt. Dergelijke tonelen zijn er vaak geweest, maar nog nooit eerder was het voorgekomen, dat de arbeiders tegenover de vakbondsleiders radicale praktijken toepasten, zoals ze dat bijvoorbeeld al wél deden ten opzichte van directieleden en patroons.

Tijdens de grote stakingsbeweging van mei 1968 hebben de arbeiders van de bekende vliegtuigfabriek Aviation-Sud in Nantes de directeur en enkele onderdirecteuren dagenlang opgesloten gehouden in hun eigen kantoorruimten. Daarna zijn er meer gevallen van dergelijke opsluitingen geweest en in sommige gevallen werden de directieleden allesbehalve vriendelijk bejegend. Bekend is het geval van een directeur aan wie geweigerd werd zich naar de w.c. te begeven, met het argument, dat zijn arbeiders aan de lopende band ook nimmer tijd kregen voor het verrichten van hun natuurlijke behoeften. Maar dergelijke praktische maatregelen bleven de bestuurders van vakbonden tot voor zeer kort bespaard. Blijkbaar beschouwden de arbeiders in Frankrijk, bij al hun bittere kritiek op de bonzen, deze toch nog altijd als mensen van een ander soort dan de patroons, de bedrijfsleiders of de directeuren. Enkele maanden geleden echter hebben de arbeiders van een betrekkelijk kleine fabriek in Charleville-Mézières de vakbondsbestuurders en de directieleden volledig over één kam geschoren.

De gehele nazomer al hadden de arbeiders van het giet- en walswerk Vence in het vlak bij de Belgische grens gelegen Charleville-Mézières diverse acties gevoerd voor een salarisverbetering. Nu eens was de ene, dan weer de andere afdeling van het bedrijf in staking gegaan om kracht bij te zetten aan hun eisen. Maar de directie had al die tijd onverbiddelijk het been stijf gehouden. Toen er op woensdag 13 september een bespreking aan de gang was tussen vertegenwoordigers van de vakbond en de directieleden, legden de arbeiders opnieuw het werk neer. Ze verlieten de smeltovens en de persen en drongen de ruimte binnen, waarin de directie met de bestuurders aan het vergaderen was. Daar deelden ze kort en bondig de directieleden en vakbonzen mee, dat zij zich als hun gevangenen dienden te beschouwen en dat zij gevangen zouden blijven totdat zij een overeenkomst hadden gesloten, die aan de wensen van de arbeiders tegemoet kwam.

In het Franse dagblad "Le Monde" van 15 september 1972 wordt van de handelwijze van deze Noord-Franse arbeiders melding gemaakt. Her serieuze Franse dagblad weet er bij te vertellen, dat dank zij de goede zorgen van de arbeiders aan de gevangenen een koude maaltijd werd verstrekt. Ook deelt "Le Monde" mee, dat de gevangenschap van directie en bondsbestuurders 21 uur heeft geduurd en dat toen de door de arbeiders geëiste arbeidsovereenkomst inderdaad werd afgesloten.

Blijkens het bericht uit "Le Monde" heeft de hogere vakbondsleiding ten gunste van de gevangenen gepoogd de arbeiders tot andere gedachten te brengen. Te vergeefs. Destijds, toen de directeur van Aviation-Sud in zijn eigen bureau gevangen werd gehouden, belde hij de landelijke secretaris van de CGT, George Ségui, vanuit zijn kantoor op. Ségui toonde zich zeer begaan met het lot van de gevangen meneer de directeur en stuurde een afgezant per vliegtuig. De bezetters van de

vliegtuigfabriek lieten zich toen niet intimideren. Zij wisten te goed, dat de gevangen directeur hun klassevijand was en ze lachten de afgezant van Ségui, die voor zijn vrijlating pleitte, eenvoudig bij de fabriekspoort uit.

De arbeiders van de gieterij Venze in Charleville-Mézières lieten zich al evenmin van de wijs brengen. Het betoog van landelijk- of districtssecretaris, dat dit toch geen optreden was en dat men onderhandelaars in vrijheid met elkaar moest laten spreken, maakte niet de minste indruk. Dat er met de directeuren ook vakbondsbestuurders opgesloten zaten, was een argument, waarvoor ze ook al niet gevoelig waren. De arbeiders in Charleville-Mézières toonden niet slechts met de mond, maar ook met een daad, dat zij de vakbondsbestuurders als hun klassevijanden beschouwden.

Het bericht in "Le Monde" is voor de Franse groep "Informations Correspondances Ouvrières" aanleiding geweest tot een kort commentaar. Daarin wordt opgemerkt, dat de bewuste arbeiders er door hun praktisch optreden méér dan door kreten, fluitconcerten of scheldpartijen blijk van hebben gegeven, dat zij de bondsbestuurders als dienaren van het kapitaal beschouwden. Aan die woorden hebben wij niets toe te voegen. We onderschrijven ze.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(Vierde kwartaal 1972)

C.v.d.B. te A. f. 10.-; C.J.B. sr. te A. f. 31,50; A.L.L.B. te L. f. 9,20; C.H. te A. f. 20.-; H.M. te F. f. 25.-; J.M. te A. f. 75.-; H.M. te O. f. 10.-; G.A. de P. te B. f. 30.-; R.P. te N. f. 12,50; H.E.R. te A. f. 10.-; C.A.R. te R. f. 10.-; E.J.I.S. te N. f. 40.-; I.A.S. te R. f. 12,50; E.U. te J. f. 15.-; S.Z. te N. f. 12,50. Totaal 323,20. Totaal voor 1972 f. 1088,30.

Het moet ons wel van het hart, dat het totale bedrag over 1972 ons tegenvalt. In de eerste plaats is het lezerstal vergroot, in de tweede plaats zijn in de loop der jaren, dat "Daad en Gedachte" verschijnt, de lonen steeds ho. er geworden. En toch is het totaal bedrag over 1972 geringer dan het gemiddelde over de acht jaren, dat "Daad en Gedachte" verschijnt.

Men bedenke goed, dat alles ook voor ons duurder is geworden. Papier, inkt, stencils en portokosten zijn in de loop der jaren aanzienlijk gestegen. Maar dat niet alleen: wij moeten zo langzamerhand ook gaan denken aan vernieuwing van onze machines. Ook die hebben niet het eeuwigdurende leven.

Wij doen daarom een beroep op alle lezers ons zoveel mogelijk te helpen, opdat "Daad en Gedachte" kan blijven verschijnen. Ook al bent u het vaak niet met ons eens wellicht, toch mag het geluid van "Daad en Gedachte" niet verstommen. U kunt in 1973 geen "Daad en Gedachte" meer verlangen voor de prijs van acht jaar terug.